

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування

Кафедра філософії

06-07-138

Методичні вказівки та плани
семінарських занять з дисципліни «Екологічна етика»
для студентів усіх напрямів підготовки НУВГП денної
форми навчання

Рекомендовано до
друку науково-
методичною радою
НУВГП,
протокол № 2
від «25» 10 2013 р.

Рівне 2013

Методичні вказівки та плани семінарських занять з дисципліни «Екологічна етика» для студентів усіх напрямів підготовки НУВГП денної форми навчання /Яськів Б.І. – Рівне: НУВГП, 2013.- 14 с.

Упорядники: Б.І.Яськів, кандидат філософських наук, доцент

Відповідальний за випуск: О.П.Наконечна, доктор філософських наук, професор, зав. кафедри філософії

Зміст

Вступ	3
1. Загальні положення.....	3
2. Методи оцінювання знань.....	3
3. Плани семінарських занять, тести підсумкового контролю.....	5
4. Залікові питання.....	13
Література.....	15

© Яськів Б.І.,2013

© НУВГП, 2013

Вступ Шановні студенти!

Екологічна етика як наука, як галузь філософського знання склалась в ХХ ст. Предметом екологічної етики є обґрунтування та розробка етичних принципів і норм, що регулюють відносини між людиною і природою. Вона досліджує моральну відповідальність людства за тваринний та рослинний світ планети, за біосферу, за екосистему, а також за майбутні покоління людей. Завдання екологічної етики полягає у: 1) формування свідомого, морально-відповідального ставлення людини до діяльності в природі; 2) виховання здатності збереження планетарного життя на основі знання його унікальності. З огляду на сучасну екологічну ситуацію, що носить кризовий характер, екологічна етика ставить перед собою завдання сформувати нову екологічну свідомість, яка би опиралась на рівноправному ставленні людини до природи як до внутрішньої цінності.

Студент повинен знати:

- термінологію дисципліни;
- еволюцію морально – екологічних понять, суджень, знань та проблем;
- походження та особливості цих понять.

Студент повинен вміти:

- усвідомлювати значимість морально – екологічних колізій;
 - пояснювати їхні причини;
- застосовувати наявні знання в практичній діяльності.

Розподіл балів, що отримують студенти

Поточне опитування та СРС							сума
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	100
12	12	12	12	12	12	28	

Модульна форма контролю включає в себе наступні форми робіт та оціночні бали за їх виконання

№№ п.п	Види навчальної діяльності	Оціночні бали
1.	Відвідування лекційних занять	0,2 б. за 2 год.
2.	Відвідування практичних занять	0,5 б. за 1 заняття
3.	Підготовка письмового есе по	2 б.

	проблемі	
4.	Доповідь на семінарському занятті	0,5 за 1 виступ
5.	Участь у дискусії під час семінарського заняття	0,5 б. за 1 заняття
6.	Постановка проблемних питань	0,1 за заняття
7.	Підготовка конспекту першоджерел і використання його у відповіді	2 б.
8.	Огляд літератури по темі курсу	2 б.
9.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції	3 б.
10.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції в іншому вузі	5б.
11.	Участь у конкурсі студентських наукових робіт ім. Г.Корольової	2 б.
12.	Участь у олімпіаді з філософії	2 б.
13.	Призове місце в олімпіаді чи конференції	5 б.
14.	За якісне ставлення до вивчення дисципліни	1 – 3 б.
15.	П'ятихвилинка з основних понять до теми	1б.

Теми семінарських занять

№ з/п	Теми	Кількість годин
1.	Поняття та предмет екологічної етики	2
2.	Еволюція екологічних знань і цінностей в практичній етиці	2
3.	Концептуальні основи екологічної етики	2
4.	Екологічна свідомість в контексті екологічної культури	2
5.	Прикладно-творчий характер формування екологічного стилю мислення	2
6.	Природа і характер екологічних криз	2
7.	Правові аспекти захисту природного	2

Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Сем..з	СРС	Разом
1	2	3	4	5
Тема 1. Семантика екологічного знання.	2	2	6	10
Тема 2. Еволюція екологічних констант в етиці.	4	2	10	16
Тема 3. Філософські концепції і напрямки в екологічній етиці.	4	1	8	13
Тема 4. Екологічна свідомість як чинник формування екокультури.	4	2	10	16
Тема 5. Прикладно – творчий потенціал екологічної етики.	4	2	10	16
Тема 6. Екологічна етика як принцип екологічного стилю мислення.	4	1	6	11
Тема 7. Екологічні кризи, їхні причини та стратегія вирішення.	4	2	8	14
Тема 8. Законодавство України і правове забезпечення природокористування.	2	2	8	12
Всього	28	14	66	108

Плани семінарських занять Змістовий модуль 1

Тема 1. Поняття та предмет екологічної етики (2 год.)

Основні поняття та категорії: екобіоцентризм, цінності природи, права природи, екологічна теологія, екологічна етнографія, біоценоз, глибока екологія, глобальна екологія, біогеоценоз, біосфера, глобальні проблеми.

План

1. Екологічна етика як напрям прикладного знання.
2. Історія становлення екологічної етики.
3. Екологічний ідеал як шлях щодо зміни традиційного ставлення людини до природи.
4. Екологічні проблеми сучасності. Функції екологічної етики.

Контрольні питання

1. В чому спільність і відмінність морально-екологічних правил і принципів?
2. Назвіть основні функції екологічної етики.
3. Дайте визначення поняттю «екологічний імператив».
4. Хто вважається засновником екологічної етики.
5. В якій країні і коли було вперше засноване товариство захисту тварин.

Тестові завдання

1. Кому належить праця «Вчення про благоговіння перед життям?»
 - а) Мішель Луї де Монтеск'є;
 - б) Річард Мартін;
 - в) Том Ріган;
 - г) Альбер Швейцер.
2. В якому році було засновано Міжнародне товариство захисту тварин?
 - а) 1959; б) 1962; в) 1968; г) 1970.
3. Коли була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН Всесвітня Хартія природи?
 - а) 1982; б) 1984; в) 1998; г) 2000.

Література: базова: [1,2,3], допоміжна: [1,2,3,6,7]

Тема 2. Еволюція екологічних знань і цінностей в практичній етиці (2 год.)

Основні поняття і категорії: аксіологія, аутекологія, екологізм, екологічна культура, екологічний імператив, коеволуція, межі росту, посткласична наука, філософія екології, алармізм, аутекологія.

План

1. Культурно-історична періодизація ставлення до природи.
2. Внутрішні і зовнішні цінності природи. Конфлікти цінностей.
3. Філософсько-етичне обґрунтування прав природи. Юридична практика захисту прав природи.

Контрольні питання

1. Яке ставлення людини до природи характерне для міфологічного типу свідомості?
2. Які особливості сприйняття природи в культурній традиції античності?
3. Порівняйте ставлення людини до природи в добу Середньовіччя, Ренесансу і Нового часу?
4. В чому полягає особливість східної екологічної культури?
5. Наведіть приклади, з українських народних звичаїв і традицій, де вшановується культ природи.

Тестові завдання

1. Хто вперше ввів в наукових обіг термін «етика дикої природи»?
а) Джейс Ловлок; б) Гаррі Снайдер;
в) Лінда Гребер; г) Альбер Швейцер.
2. Хто вперше підняв і обґрунтував поняття про внутрішню цінність або «моральний імператив»?
а) Г. Сковорода; б) І. Кант; в) Г. Гегель; г) К. Маркс.
3. Кому належить думка, що цінності є «основою усякої культури»?
а) П. Сорокін; б) Аристотель; в) Д. Дідро; г) М. Монтель.

Література: базова [1, 2, 3.], допоміжна [1, 3, 7, 8]

Тема 3. Концептуальні основи екологічної етики (2 год.)

Основні поняття та категорії: екоцентризм, екоетика, біорегіон, генетика, біоцентризм, етика благоговіння перед життям, етика

поваги до природи, рух «звільнення тварин», біоетика, глибинна екологія, етика дикої природи.

План

1. Екоцентричні моделі екологічної етики
2. Біоцентричні концепції екологічної етики.
3. Екобіоцентричні моделі екологічної етики.
4. Етика дикої природи як радикальний напрямок екологічної етики.

Контрольні питання

1. Назвіть екоцентричні моделі екологічної етики.
2. Назвіть найбільш відомих представників екоцентричних концепцій в екологічній етиці.
3. Які Вам відомі біоцентричні концепції екологічної етики?
4. Кому з філософів належить термін «глибинна екологія»?
5. Який світоглядний зміст закладений в теорії екофемінізму?

Тестові завдання

1. Екоцентрична модель екологічної етики передбачає:
 - а) обмеження волі дій людини за існування;
 - б) права людини на природу;
 - в) використання природних ресурсів як необхідної умови комфортності життя людини;
 - г) збереження цілісності біотичного співтовариства.
2. Хто із названих російських філософів був першим із прихильників природної етики?
 - а) П.Трубецкой;
 - б) Л.Толстой;
 - в) П.Кропоткін;
 - г) В.Соловйов.
3. Хто вперше ввів науковий обіг терміну «геоетика»:
 - а) Вацлав Немец; б) Отто Кинне; в) В.Вернадський; г) П.Сингер.

Література: базова: [1,2,3],. допоміжна: [1,4,5]

Тема 4. Екологічна свідомість в контексті екологічної культури (2 год.)

Основні поняття та категорії: антропоцентрична свідомість, природоцентрична свідомість, екоцентрична свідомість, коеволуція, егоорієнтований природоцентризм, екоорієнтований природоцентризм, егоорієнтований антропоцентризм, екоморфність, мезоморфність, ендоморфність.

План

1. Екологічна свідомість як психіко-культурна складова відношення «людина-природа».
2. Філософське переосмислення гуманістичних та науково-природничих теорій як принципу формування сучасної екологічної культури.
3. Моральний мараторій на відношення до природи як до об'єкта.

Контрольні питання

1. Які існують підходи щодо визначення екологічної свідомості в структурі свідомості як філософської категорії?
2. В чому полягає відмінність між антропоцентричною та природоцентричною типами екологічної свідомості?
3. Хто вперше обґрунтував ідею про еволюцію біосфери? Яка інша назва даного вчення?
4. Чи є технічний прогрес загрозою існування людини і в чому він полягає?
5. Які типи екосвідомості виділяються в сучасній екологічній етиці.
6. Хто переважає у Вашому студентському середовищі: «єгоцентристи» чи «антропоцентристи»? Наведіть приклади з Вашого життєвого досвіду.

Тестові завдання

1. Антропоцентрична свідомість вищою цінністю вважає:
а) людину; б) прогрес; в) користь; г) природу.
2. За розрахунками вчених через скільки років будуть вичерпані невідновлювальні джерела енергії, якщо їх будуть використовувати сучасними темпами:
а) через 100; б) 130; в) 150; г) 180.
3. Ким були у XIX ст.. вперше сформульовані антропоцентричні ідеї на основі сприйняття природи як об'єкту одностороннього впливу людини:
а) Г.Бойте; б) К.Клімер; в) Д.Дерібо; г) Г.Панов.

Література: базова: [1,2,3], допоміжна: [1,3,4,5]

Тема 5. Прикладно-творчий характер формування екологічного стилю мислення (2 год.)

Основні поняття та категорії: генезис ландшафту, гемеробія, гетеротроф, гідросфера, депопуляція, дегуміфікація, голофіти, біота, біосфера, аутокологія, вермикультура, вітасфера, філософія екології.

План

1. Екоетичні принципи ставлення до природи.
2. Правила справедливого вирішення конфліктних ситуацій
3. Етичні принципи заповідної справи.
4. Екологічна етика і природокористування в майбутньому.

Контрольні питання

1. Назвіть п'ять основних принципів ставлення до природи.
2. Які п'ять правил справедливого вирішення конфліктних ситуацій між людиною і природою прийнято дотримуватись з точки зору екологічної етики?
3. Які Вам відомі етичні принципи у заповідній справі?
4. В чому полягають основні протиріччя між екологічною етикою та економікою? Чи можливо їх мінімізувати?
5. Які перспективи «екоетичного» природокористування в майбутньому?
6. Чи є аматорське полювання життєво необхідністю для досягнення важливих людських потреб?

Тестові завдання

1. Хто із названих екофілософів найбільш досконало розробив екоетичні правила і принципи?
а) П.Тейлор; б) Г.Йонас; в) В.Хесле; г) М.Вебер.
2. Кому належить вислів: «Нехай краще буде біла пляма в науці, ніж у природі»?
а) Ф.Штильмарк; б) А.Нікольський;
в) С.Шварц; г) Дж. Мюір.
3. Кому належить нижченаведена думка: «Ми вчили наших дітей, що кожна жива істота живе для того, щоб бути перетвореною у гроші, і те, що не буде давати прибутку, повинне бути винищено, щоб відкрити дорогу для тих істот, що приносять прибуток».
а) Хью Ніблі; б) Б.Бертон; в) Б.Каллікот; г) О.Волков.

Література: базова: [1,2,3], допоміжна: [2,3,4,5,7]

Тема 6. Природа і характер екологічних криз (2 год.)

Основні поняття та категорії: антропогенні екологічні кризи, глобальна екологічна криза, екологічна безпека, екологічна експертиза, екологічна реальність, екологічна система, екологічний імператив, інвайронменталізм, межі росту, природні екологічні кризи, римський клуб, соціоекологія, стійкий розвиток.

План

1. Еволюція взаємин людини й природи. Основні фактори деградації довкілля.
2. Екологічні катастрофи як чинник загальної духовної кризи.
3. Основні техногенні забруднювачі й методи їх контролю.

Контрольні питання

1. Чи є антропоцентризм, як світоглядна константа, причиною екологічних криз?
2. Як Ви розумієте поняття «десакралізація природи»?
3. Чи може сучасна цивілізація і за рахунок чого обмежити використання традиційних джерел енергії?
4. Чи існують на даний час механізми і засоби контролю над виробництвами, що забруднюють довкілля.
5. Які основні недоліки вчення про ноосферу з точки зору екологічної етики?
6. Які світоглядні моделі Ви сприймаєте ближче: антропоцентризм чи екобіоцентризм? Обґрунтуйте відповідь.

Тестові завдання

1. Ким були сформовані на поч. 70 р. XX ст. так звані «закони» екології?
а) П.Коммонер; б) М.Горке; в) Н.Мойсєєв; г) Ю.Харгроу.
2. В якому році був заснований «римський клуб»?
а) 1959; б) 1964; в) 1968; г) 1972.
3. Ноосфера означає:
а) сфера розуму; б) сфера духу;
в) сфера природи; г) сфера вищих форм життя.

Література: базова: [1,2,3],. допоміжна: [3,6,8]

Тема 7. Правові аспекти захисту природного середовища в Україні.(2 год.)

Основні поняття та категорії: Грінпіс, клонування, трансгенні рослини, Декларація прав природи, природоохоронне законодавство України, кодекс екологічної поведінки.

План

1. Права природи і людини як етична і юридична конструкція.
2. Катастрофа на ЧАЕС: етичні проблеми, наслідки та шляхи їх вирішення на рівні українського законодавства.
3. Стан національного законодавства в площині екологічної проблематики.

Контрольні запитання

1. В чому проявляється процес інтеграції біологічної та медичної етик?
2. Як Ви розумієте принцип «нової людини», висунутий Е.Фроммом: «бути, а не володіти». Обґрунтуйте відповідь.
3. Чи відповідає українське законодавство в галузі природоохорони міжнародним правовим актам? Наведіть приклади.
4. Що необхідно зробити в галузі законодавства щоби учасники ліквідації на ЧАЕС відчували морально-правовий захист на державному рівні?
5. Чи повинна Україна на законодавчому рівні дозволити вирощування і ввіз на її територію трансгенних продуктів харчування?
6. Яке Ваше ставлення до генної інженерії і клонування. Це майбутнє людства, чи його деградація?

Тестові завдання

1. В якому міжнародному документі вперше постало питання заборони злочинних дослідів на людях?
 - а) «Нюрнберзький кодекс»;
 - б) Конвенція про захист прав і гідності людини в галузі біомедицини;
 - в) «Програма генетики людини»;
 - г) Гельсінсько-Токійська декларація.
 2. Кому належить даний вислів: «Людина, що нічого не розуміє в хімії й біології, навряд чи може сьогодні сказати що-небудь суттєве стосовно нагальних конкретних етичних проблем навіть у разі, якщо вона оволоділа всією етичною традицією від Платона до Шеллера».
 - а) В. Хюсле; б) О. Спірін; в) С. Мейєнг; г) Р. Бенедикт.
- Література:** базова: [1,2,3], допоміжна: [2,3]

Залікові питання з дисципліни «Екологічна етика»

1. Екологічна етика: предмет, методи, завдання.
2. Світогляди витоків екологічних знань.
3. Цивілізаційні процеси та сучасний стан екологічної ситуації.
4. Прикладний характер екологічних знань в системі координат «людина-природа».
5. Раціональні та ірраціональні виміри відношення суб'єкт-об'єкт у життєвому досвіді та наукових знаннях.
6. Функції екологічної етики.
7. Ставлення людини до природи в релігіях народів світу.
8. Права природи і права людини.
9. Природа як цінність. Конфлікт цінностей.
10. Екологізм та інвайронменталізм як інтелектуальні напрями сучасних світоглядних позицій.
11. Зовнішні і внутрішні цінності як проблема вирішення протиріч. Філософські концепції і напрями в екологічній етиці.
12. Природоекологічні мотиви в міфологічному світогляді наших предків.
13. Історичні корені екологічної кризи.
14. Іудеохристиянська концепція відношення «людина-природа» як база основа антропоцентризму.
15. Ставлення до природи в культурі Ренесансу, Нового Часу і сьогодення.
16. Типи екологічної свідомості.
17. Екологічний імператив.
18. Поняття екологічна культура.
19. Прикладно-творчий потенціал екологічної етики.
20. Поняття екологічного стилю мислення.
21. Сучасне формування екологічної картини світу.
22. Способи та методи популяризації основ екологічної етики.
23. Основні екологічні проблеми сучасності.
24. Антропологенні екологічні кризи.
25. Критика вчення В.Вернадського про біосферу у контексті екологічної етики.
26. Наукові підстави функціонування екологічного права.
27. Природоохоронні традиції в українській культурі.
28. Екологічна правосвідомість як складова екологічного світогляду.

29. Сучасні екологічні рухи та громадські організації: етико-правовий аспект.

Рекомендована література

Базова

1. Аболіна Т.Г., Наладиста В.Г., Рихліцька О.Д. та ін.. Прикладна етика. Навч. посібник / за наук. Ред.. Панченко В.І./ -К.: Центр учбової літератури», 2012.-392 с.
2. Борейко В.Є., Подобайло А.В. Екологічна етика. Навч. посібник.- К., Фітосоціоцентр, 2004.-166 с.
3. Крисаченко В.С. Екологічна культура: теорія і практика: Навч. посібник.-К.: Заповіт, 1996.0352 с.

Допоміжна

1. Єрмоленко А.М. Екологічна етика: проблеми обґрунтування // Практична філософія.-2005.-№2-3. С.133-148, 190-200.
2. Кисельов М.М. Біологічна етика в системі практичної філософії. <http://Sofy.Kiev.uf/pfilov.htm>
3. Кисельов М.М., Канак Ф.М. Національне буття екологічних реалій.-Київ: Тандем, 2000.-320 с.
4. Кисельов М.М., Деркач В.Л., Толстунов А.В. Концептуальні виміри екологічної свідомості.-Київ.: Парапан.2003.-175 с.
5. Кисельов М.М. Філософія екології та світоглядні зрушення сучасності// Філософська та соціологічна думка.-1996.-№12. С.30-48.
6. Крисаченко В.С. Стратегія виживання виду Homo sapiens.// Філософська і соціологічна думка.-1992.-№ 10. С.12-50.
7. Матвійчук А.В. Екологічне знання та стиль мислення сучасної науки. Монографія.-Рівне.»Ліста-М».2002.-147 с.
8. Мороз С.А. Історія біосфери Землі: У 2 кн. Кн.1. Теоретико-методологічні засади пізнання. Навч. посібник.-Київ.: Заповіт.1996.-440 с.